

5. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. - Т.3. – Київ: Наукова Думка, 1992. – 592 с.
6. Михайловський В.М. Васальні стосунки князів Коріатовичів із Казимиром III та Людовіком Угорським // Український історичний журнал. — К: «Дієз-продукт», 2010 .- № 4. - С. 4-15
7. Михайловський В.М. Правління Коріатовичів на Поділлі (1340-ві — 1394 рр.): соціальна структура князівського оточення] // Український історичний журнал. - К. : «Дієз-продукт», 2009. - № 5. - С. 34-47.
8. Войнаровський А.М. Поділля в системі торгівельно-економічних зв'язків євро-азійського простору (1362 – 1647 рр.). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук.– Київ, 2019.– 20 с.

Олександр Кравчук

ПОДІЛЬСЬКІ СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ КНЯЗЯ ФЕДОРА КОРЯТОВИЧА

У статті висвітлено подільські сторінки біографії князя Федора Корятювича – представника династії Гедиміновичів. Зокрема, висвітлено синьоводську кампанію 1362 р., початок розбудови Подільського князівства. Показано деякі аспекти правління князя на Поділлі, що супроводжувалось становленням феодальних відносин в регіоні. Розглянуто обставини усунення Федора Корятювича від князювання та спроба його повернення на Поділля на початку XV ст.

Ключові слова: Федір Корятювич, Поділля, Велике князівство Литовське.

Oleksandr Kravchuk

LIFE AND ACTIVITIES OF PRINCE FEDOR KORYATOVYCH IN PODILLIA

The article highlights the Podolian pages of the biography of Prince Fedir Koriatovych, a representative of the Gediminas dynasty. In particular, the Blue Vodka campaign of 1362, the beginning of the development of the Podillia principality, is highlighted. Some aspects of the prince's rule in Podolian are shown, which was accompanied by the formation of feudal relations in the region. The circumstances of Fedir Koriatovych's removal from the principality and his attempt to return to Podolian at the beginning of the 15th century are considered.

Keywords: Fedir Koriatovych, Podillia, Grand Duchy of Lithuania.

Одним з найвідоміших діячів середньовічної історії України є князь Федір Корятювич. Але йому присвячено незначну кількість досліджень у сучасній українській історіографії (Й. Кобаль [19, 20], О. Кравчук [23], С. Федака [55], Ф. Шабульдо [62] та інші). Втім, постаті цього князя і різних аспектів його діяльності торкалися О. Білецька [4; 5], Д. Ващук [6], Л. Войтович [9; 10], С. Гресько [12], М. Грушевський [13], М. Дорош [15], М. Лучкай (Поп) [25], В. Михайловський [26-29], В. Олашин і М. Приймич [34], В. Отамановський [35], М. Пашковець [39], А. Петров

[41], І. Поп [47], О. Русина [49], Р. Саввов [51], С. Федака [56], О. Філіппов [58], Б. Черкас [59], Н. Яковенко [65] та ін.

Мета статті – висвітлити головні подільські аспекти життя і діяльності князя Федора Корятовича у 1360-х рр. – на початку XV ст.

Федір (Теодор) (? – 1415) був сином Корята Гедиміновича (1306-1365), із 1329 р. – князя м. Новогрудок (нині – Білорусь), який за віросповіданням був православним [24, с. 43-44; 13, с. 95]. Ім'я матері Федора залишається невідомим. За припущеннями вчених, він народився 1336/1340 або бл. 1345 у Новогрудку [62; 55, с. 21; 34, с. 300-301]. У Федора були брати Костянтин, Юрій, Олександр, Дмитро, Борис, Лев-Гліб, Семен, Василь та сестра Анастасія [9, с. 675].

У 1353 р. або між 1360-1370 рр. Федір одружився з Ольгою (? – 1418), донькою бана Боснії Стефана Котроманіча [9, с. 673]. Її рідною сестрою була Єлизавета (? – 1387), з 1353 р. дружина Людовіка д'Анжу (1326-1382) – короля Угорщини (1342-1382), Польщі, Галичини і Володимирії (1370-1382) [10, с. 12, 168, 257]. У родині Федора був син Жедевід-Іван та доньки Анна і Марія [9, с. 675-676]. За іншими відомостями, у другій половині 1390-х рр. одружився з Валгою, донькою Драга, воеводи Марамороша [63]. Недостатньо вивченими залишаються риси особистості Федора Корятовича. Невелике спостереження щодо цього залишив Н. Молчановський: «Федір, судячи по одному його позову на королівський суд в Угорщині ... був людиною суворої вдачі і схильний до насильства» [31, с. 235].

Федір Корятович був одним із 59 онуків Гедиміна. Велика кількість представників правлячої династії у Литві стала одним із чинників її експансії, у тому числі, на сучасне Поділля [29, с. 72]. У значенні «Країна долин» перша згадка про регіон стосується 1301-1302 рр., коли онук Ногая Каракісек відторгнув ці території від Галицько-Волинської держави [14, с. 113]. Подільський улус був частиною Золотої Орди. На теренах Поділля могли базуватись десятки тисяч номадів [59, с. 69].

Корятовичі з'являються в українських землях з початком боротьби Любарта за спадщину Галицько-Волинського князівства. Звернення до Литви як до «єдиного природного союзника» з боку Любарта було логічним і, зокрема, проявилось у його союзі з Корятовичами [7, с. 130]. Можливо, це пояснюється тим, що Любарт і Корят були синами Гедиміна від однієї матері – представниці династії Рюриковичів – Єви [9, с. 40].

Дослідники відносять прихід Корятовичів на Західне (Галицьке) Поділля до 1341 або 1343-1344 рр. [7, с. 127-128; 12, с. 3]. Вони отримали уділи від Любарта як його нові васали. Зокрема, Олександр здобув Теревовельську волость, Костянтин – Брацлав [9, с. 670]. На початку 1350-х рр. Юрій згадується як любарський князь на Волині. Тоді ж Дмитро – отримав замок на р. Бобрка на Львівщині [9, с. 668; 7, с. 127-128]. Враховуючи те, що згодом Федір Корятович користувався традиційним гербом Волині із зображенням Св. Юрія Змієборця, можна припустити, що й він отримав певні володіння від Любарта [34, с. 300-301].

Подальше розширення володінь Корятовичів на українських землях уможливила інкорпорація Великим князівством Литовським низки територій колишньої держави Рюриковичів, здійсненої у контексті проголошеної Ольгердом у 1358 р. програми політичного об'єднання Русі [60, с. 4]. Серед об'єктів литовської експансії було Поділля, яке на початку 1360-х рр. належало до найбільш постраждалих від епідемії чуми регіонів, що стало одним із детонаторів змін у політичній та економічній картині регіону. Також відбулась зміна клімату, різко похолодало, був масовий голод серед населення [23, с. 24].

Під час послаблення Золотої Орди, у битві біля р. Сині Води у вересні 1362 р. відбулось вирішальне зіткнення загонів Ольгерда і татар. Джерела не вказують конкретні імена Корятовичів – учасників битви. Вважається, що до війська Ольгерда приєдналися загоони північноподільських князів Костянтина, Олександра і Юрія Корятовичів [17, с. 20]. На думку Ф. Шабульдо, серед учасників битви був і Федір Корятович [60, с. 11]. Дислокація місця битви залишається дискусійною. Частина сучасних істориків конкретизують її місце біля річки Снивода (в районі сучасного села Уланів Вінницької області) [15, с. 77, 78, 88, 125; 39, с. 86-87]. На думку інших істориків, Синя Вода – це сучасна р. Синюха [21, с. 58].

Не вказує конкретного місця битви і М. Стрийковський, а за ним і Ф. Софонович [53, с. 177]. М. Стрийковський повідомив окремі подробиці пересування війська Ольгерда до місця битви: «І коли вони, минувши Канів і Черкаси, дійшли до урочища, то побачили в полі велику татарську орду з трьома ханами [на чолі], поділену на три загоони. Один загін вів Кутлубах-солтан, другий очолював Качибей-Грей, а третім командував Дімейтер-солтан» [54, с. 480]. Б. Черкас вважає, що це були Кутлук Бугі, Янджи-бей, та Темиряз (Темеря) – правителі Подільського улусу (улусу Курумичів). На думку дослідника, Темиряз (Темеря) трансформувалось у Митрій-Демитрій [59, с. 71-72]. Ім'я Кутлук Бугі або Кутлу-Бугу буквально перекладається як «Щасливий олень» [14, с. 115].

М. Стрийковський залишив опис битви: «Ольгерд, побачивши, що татари готові до бою, вишикував своїх воїнів у шість вигнутих загонів, забезпечив їх на чолі та з боків так, щоб татари у звичайних сутичках не могли їх оточити та обстріляти стрілами. Татари з шаленою люттю розпочали бій, засипавши литвинів густим залізним градом з луків, але завдали їм мало втрат у зв'язку з правильним шиккуванням [військ] та швидким маневруванням. А литвини з русичами з шаблями та списами наскочили на них і в рукопашному бою прорвали лобові частини, новгородці й корятовичі наскочили з боків і довгими списами скидали їх із сідел, наче вітер снопи в бурю. [Татари] не змогли довше втримати натиску литвинів у центрі й змішалися та, перелякані, почали втікати в розлогі степи» [54, с. 480-481]. Далі, за М. Стрийковським, «з перемогою повернулися на Поділля, де в той час також жили татари, підкоривши та поневоливши русичів. Їх Ольгерд теж легко розгромив та прогнав з Подільського краю ... ». Розділивши своє військо на дві частини, Ольгерд одну з них «залишив на Поділлі на чолі зі своїми небожами, новгородськими князями Корятовичами – Олександром, Костянтином, Федором і Юрієм, і під їхню владу віддав усі суміжні з Поділлям руські

землі, бо вони добре прислужилися у тій татарській війні» [54, с. 481]. Про надання Поділля зазначеним князям згадують і літописи, зокрема, Супрасльський [46, с. 66].

Синьоводська битва стала першою великою поразкою золотоординських військ [21, с. 54]. Татари змушені були поспішно відступати на 300 км. південніше – до своєї степової столиці – Торговиці, розташованої в районі р. Синюхи в сучасній Кіровоградській області [39, с. 86-87]. Надалі їх фіксували у Придністров'ї та Бужаку [59, с. 72].

Внаслідок походу литовців було захоплено частину улусу Курумиши – північно-західне Поділля, що визначило його геополітичну переорієнтацію зі Сходу на Захід [14, с. 115; 32, с. 6]. Південна територія розселення східних слов'ян знову «потягнулася» до західноєвропейської цивілізації [32, с. 10]. Було створено Подільське князівство (63 тис. кв. км.) [33, с. 288], що охоплювало майже всю сучасну Вінницьку область, південні частини Хмельницької й Тернопільської областей, північну частину Одеської області [28, с. 435]. Подільське князівство належало до найвіддаленіших від центру Великого князівства Литовського земель [59, с. 68]. Залежність від Литви проявлялась у тому, що, наприклад, Костянтин «певну суму грошей ... щороку ... сплачував литовській скарбівні» [54, с. 482].

Корятівичі «започаткували нову добу в історії» Поділля [4, с. 419]. Край було поділено між братами і в окремі періоди двоє найстарших обіймали провідні ролі в управлінні. У 1362-1374 рр. князували Юрій і Олександр, у 1374-1380 рр. – Олександр і Борис, у першій половині 1380-х рр. – Борис і Костянтин, у другій половині 1380-х- 1391 рр. – Костянтин і Федір, у 1391-1393 рр. – Федір і Василь [63, с. 66]. О. Білецька інститут спільного правління розглядає як показник політичної слабкості князів [5, с. 63]. В. Михайловський припустив можливе наслідування у такій системі управління тривалої співпраці Ольґерда та його брата Кейстута [29, с. 80]. Власне інститут співправління у новому великому князівстві був неминучим, адже, за спостереженням М. Грушевського, «в слабо залюдненім, з усіх боків zagrożенім Поділлію бути полишеним власним силам було особливо тяжко» [13, с. 92].

До перших заходів Корятівичів на Поділлі належала реорганізація управління. У Гедиміновичів була відпрацьована система поширення влади, що полягала у зміні правлячої династії за посередництвом шлюбів чи договірних умов та збереження всього управлінського апарату. На перших порах адміністративний апарат Подільського князівства моделювався під ординську систему. Корятівичі «війшли у приязнь» з отаманами, припинили давати данину баскакам і почали боронити край від татар [59, с. 68-69]. Прикметно, що при поясненні слова отаман згадуються тюркське «ата» (батько) або «одамон» (пастух, управитель) [40, с. 89; 49, с. 61]. У містах від імені Корятівичів управляли їхні намісники – воєводи [6, с. 9]. Запровадження цих посад означало певні зміни у системі управління. За М. Лучкаєм, Корятівичі частково поновили «багато давніх і татарами зруйнованих міст ... » [25, с. 138]. Вони були центрами 14 повітів князівства [29, с.

81]. Мережа міст «формувалася вздовж річок басейну Південного Бугу (Меджибіж, Божський (Летичів), Хмільник, Вінниця, Брацлав, Сокілець), у західній частині краю (Червоногород (знаходився біля сучасного с. Нирків Заліщицького району Тернопільської області [5, с. 57]), Тереховля, Скала, Кам'янець) та сході (Звенигород, Черкаси)» [29, с. 81]. Крім міст, розбудовувались й інші населені пункти. Засновувались і інші населені пункти. Загалом, В. Михайловський наводить відомості про 671 подільський топонім другої половини XIV – початку XVI ст. [26, с. 123].

За М. Стрийковським, Корятівчів «у пустинному Поділлі ... побудували замки ... й обсадили їх литвинами» [54, с. 587]. Сучасні дослідники зауважують наявність також інших спільнот у містах. Так, у Смотричі були німецькі [29, с. 79] та вірменська громади [43, с. 232]. У Кам'янці-Подільському була вірменська, польська і, можливо, єврейська громади [3, с. 237-239].

М. Стрийковський згадує про участь Федора Корятівича у заснуванні Кам'янця-Подільського [54, с. 481-482]. Це чи не єдина згадка про тодішню лінійність князя, який, за припущенням Ю. Сіцінського, очолював Червоногородську округу Подільського князівства [52, с. 51]. Після синьоводської битви князь Федір Корятівич не довго перебував в краї. Після смерті Корятів у 1365 р., місцева «шляхта покликана на Новгородське князівство його сина Федора за згодою його дядька, великого литовського князя Ольгерда» [9, с. 614; 54, с. 482]. На думку деяких істориків, у 1360-х-1380-х рр. Федір Корятівич зберіг за собою дрібний уділ у Новоградівській землі, був Гомельським князем, а за іншими відомостями в 1360-1370-х рр. жив в Угорському королівстві, де отримав від короля Людовіка м. Мукачів [63, с. 66, 358; 24, с. 44; 42, с. 83; 63, с. 66]. С. Федака стверджував, що ще Корятів у 1354 р. отримав мукачівське володіння від короля Людовіка [56, с. 209]. Із ймовірним перебуванням князя Федора на Закарпатті найбільше дискусій спостерігається у контексті дискусій про автентичність його грамоти мукачівському монастирю від 8 березня 1360 р. Значна частина науковців вважають її фальсифікатом. Окремі вчені висловлювали думку про можливе існування грамоти, початковий текст якої міг бути підготовлений кирилицею і який згодом було перекладено латиною, що може пояснювати невідповідність документа угорським офіційним зразкам [8, с. 212].

На Поділлі князь Федір повернувся приблизно у 1386 р. [9, с. 675]. Тоді ж він втратив володіння у Новоградівському князівстві, де став правити Корибут [63, с. 358]. Федір став співправителем Костянтина, а згодом правив з молодшим братом князем Василем. Титул, який використовував князь Федір – «Божою милістю дідич і господар Подільської землі» [55, с. 47].

На той час, власне після Кревської унії 1385 р., становище Корятівичів ускладнилось [34, с. 300-301]. Головою польсько-литовської держави став Владислав II Ягайло. Йому, за відомостями видання «Енциклопедія Вялікага княства Літоўскага», Федір Корятівич відразу приніс присягну вірності [63, с. 66]. Згідно досліджень сучасних українських істориків, князь Федір залишився вірним присязі угорському

королю, з яким його пов'язували родинні відносини. Рідна сестра Корята – Алдона була дружиною польського короля Казимира III, доводилась прабабцею Сигізмунду I, королю Угорщини (1387-1437) [27, с. 10; 36, с. 168]. Крім того, із 1385 р. дружиною Сигізмунда I була Марія, королева Угорщини (1382-1385), королева Галичини і Володимирії, племінниця дружини Федора Коріатовича, донька її сестри – Єлизавети і Людовіка д'Анжу – короля Угорщини (1342-1382), Польщі, Галичини і Володимирії. Їх другою донькою була Ядвіга, дружина Владислава II Ягайла [10, с. 12, 168, 257].

Спочатку, в умовах боротьби Вітовта з Владиславом II Ягайлом за великокнязівський литовський трон влада Корятовичів залишалась відносно стабільною. Серед вищих урядовців краю за князя Федора були подільський староста Немиря Бакотський, кам'янецький воєвода Павло Слупич, смотрицький воєвода Михайло Прочович [61, с. 87].

Правління Федора на Поділлі супроводжувалось подальшим становленням феодалних відносин та розвитком станового устрою у краї [35, с. 87]. Відомі грамоти князів Костянтина і Федора про надання земельних володінь пану Немирі – замку Бакоти (19 вересня 1388 р.), грамоти князя Федора про підтвердження земельного дарування панові Гриньку на м. Сокілець (20 червня 1391 р.) [6, с. 9-10], надання Бедришку у Червоногородському повіті на Поділлі чотирьох сіл – Сатермінці, Олехівці, Климинці, Супронківці (1 липня 1392 р.) та ін. [4, с. 419]. Власники маєтків мали обов'язок військової служби по литовському праву [52, с. 50]. Загалом, як відзначив В. Отамановський, Корятовичі, «відповідно до литовського державно-феодалного права вважали, що вся земля в князівстві належить князеві або його володареві; князь може залишити землю давнім володільцям або відібрати та передати іншим» [35, с. 115].

За припущенням вчених, Федір Корятович карбував власну монету – срібний денарій «із зображенням особистого княжого знаку ... – подвійного хреста з розсіченими кінцями, який проростає з фігури, схожої на літеру М» [55, с. 46; 44, с. 28; 2, с. 133]. Його брат Костянтин Корятович карбував так званий «подільський півгрош» [6, с. 12]. Вважається, що півгрош використовувався для міжнародної торгівлі, а денарій – для місцевої [44, с. 28]. Карбування монети є показником розвитку торгівлі, подолання економічних наслідків монгольського ярма та свідчення росту державного статусу молодого князівства [29, с. 77; 43, с. 228].

Перемога Вітовта у боротьбі за владу у Литві різко погіршила становище Корятовичів, оскільки вони не підтримували Владислава II Ягайла і не були на боці Вітовта. Виборовши великокнязівський престол Литви, Вітовт розпочав зміцнення центрального уряду і обмеження влади удільних князів [6, с. 17]. Гедиміновичі, незгодні з такою політикою, сформували коаліцію проти Вітовта. До неї увійшли Федір, київський князь Володимир Ольгердович, сіверський князь Дмитро-Корибут Ольгердович, вітебський князь Свидригайло Ольгердович. Також князя Федора підтримував господар Молдови Роман, який був у шлюбі з його сестрою Анастасією [9, с. 673]. Вітовт поставив перед князями вимогу визнати його повноваження, скласти присягу на вірність

і надіслати певну данину з їх володінь. Князі відмовились [64, с. 146]. У відповідь великий князь організував низку походів проти удільних князів, зокрема, восени 1393 р. рушив на повторне завоювання Поділля. Його військо було посилено польськими підрозділами та гарматами [61, с. 139-140].

Федір Корятович готував князівство до оборони. Він зміцнив гарнізони подільських фортець прибулими молдавськими та угорськими загонами. Князь сподівався, що досить потужні замки витримають облогу військ Вітовта і тому, залишивши Поділля на воеводу Нестиса, виїхав до Угорщини, сподіваючись здобути більшу допомогу в короля Сигізмунда I [23, с. 28]. Прикметно, що до двору цього короля тоді ж рушили позбавлені своїх володінь князі Федір Любартович і Свидригайло [50, с. 274].

Тим часом, Вітовт почав захоплювати Поділля із північного сходу. Послідовно впали такі міста, як Брацлав, Сокилець, Кам'янець, Смотрич, Скала та інші. Згадуючи про взяття Брацлава, Ю. Сіцінський зауважив спустошення його околиць [48, с. 105]. Швидке опанування подільських замків дослідники пов'язують з використанням військом Вітовта гармат, перед якими були вразливі напівдерев'яні та напівкам'яні фортеці Поділля [52, с. 56].

За деякими відомостями, частину володінь Федора, зокрема, Вінницю, Брацлав і Сокилець, було надано князю Дмитрові-Корибутові Ольгердовичу, колишньому союзнику Корятовичів, якого Вітовт переміг ще до походу на Поділля [45, с. 161].

За переказами, разом з князем Федором до Угорського королівства, а саме на Закарпаття, що тоді перебувало у складі цієї держави, переселилось до 40 тис. українців. За словами М. Грушевського це переселення було першою великою українською еміграцією», що зміцнило в краї український етнос [1, с. 8]. О. Мицюк вважав, що князь сприяв колонізації краю, але вона «продовжувалася кілька десятиліть», коли Федір Корятович перебував в Закарпатті [30, с. 65]. У «Нарисах історії Закарпаття» вказано, що з князем «переселилося і кілька десятків тисяч дружинників з родинами» [11, с. 61]. Сучасний вчений В. Фенич стверджував, що Федір Корятович «був причетним до заснування або заселення понад двох десятків сіл і містечок в Березькому та Угочанському комітатах» [57, с. 112]. Загалом, після спустошливої монгольської навали весною 1241 р., угорські королі підтримували колонізацію сучасного Закарпаття, яку здійснювали німці та волохи (румуни) [23, с. 29]. Після епідемії чуми, що в Угорському королівстві у 1346-1360 рр. забрала життя 25 % населення, процеси колонізації продовжились [38, с. 446]. Значних розмірів досягла міграція в край із Галичини, Буковини і Придністров'я [16, с. 262-263]. Завдяки цьому на кінець XIV ст. населення Закарпаття (комітати Унг, Берег, Угоча, Марамарош) перебільшило 100 тис. осіб і залишалось на такому рівні до 1500 р. [55, с. 62; 22, с. 34]. Низка істориків заперечують прихід в край разом з князем 40 тис. осіб [47, с. 66, 101; 25, с. 143; 37, с. 73]. Така міграція не могла відбутись без письмової фіксації. Проте у жодному документі тієї доби про неї не згадано [23, с. 29]. З Корятовичем, крім членів родини і najbliżених, на Закарпаття могла

прийти певна кількість його слуг, які залишились у краї. Як відзначає Р. Офіцинський, «з давніми подолянами пов'язані сучасні говірки басейну Латориці та Боржави» [36, с. 169]. Подібні відомості наводить С. Федака [56, с. 210].

Прийняття князя Федора в Угорщині пояснюється інтересами короля. Сигізмунд I прагнув створити противагу силі угорських баронів в особі нової еліти, сформованої з іноземців [55, с. 58]. За умови, що йому князь Федір віддасть свої номінальні права на Поділлля, король запропонував йому залишитись в Угорщині, а взамін на початку 1394 р. віддав князю м. Лампертсаз (Берегово), а 1396 р. – у ленне, пожиттєве володіння інші землі на північно-східному прикордонні Угорського королівства [56, с. 214; 58, с. 35]. Йдеться про Мукачівську і Маковицьку домінії. «Тоді до Мукачівського замку належало орієнтовно 20-25 міст, містечок і сіл, ліси, полонини і значні доходи від землі, виноградників, митниць тощо», зауважував Й. Кобаль [19]. Маковицькій домінії з центром у містечку Зборів на Пряшівщині (нині – Словацька Республіка) підлягало 65 сіл [37, с. 235]. Такі пожалування піднесли Федора Корятовича у статус великих феодалів Угорського королівства. Прикметно, що Федір Корятович в Угорщині далі користувався своїм попереднім титулом «князь Поділлля» поряд з новим – «пан Мукачева» [57, с. 112]. У 1395 р. Сигізмунд I також призначив Федора Корятовича вищою посадовою особою – ішпаном (жупаном) у комітаті Берег [57, с. 92].

На думку Й. Кобалья, у 1394-1395 рр. князь міг допомагати Сгізмунду I у його військових походах на Молдавське князівство, де союзник Федора Корятовича Роман вже втратив трон [20, с. 85]. Не виключена участь князя Федорі у відбитті нападу Владислава II Ягайла на Угорське королівство. У червні-липні 1395 р. угорське військо біля Пряшева зупинило військову експедицію польського короля, який хотів опанувати угорський трон від імені своєї дружини Ядвіги, яка була сестрою померлої дружини короля Сигізмунда I Марії [23, с. 30].

Відомо, що Федор Корятович був учасником хрестового походу проти османів. Цвіт християнського лицарства Угорщини, Франції, Німеччини, Чехії, Польщі і Венеції зазнав поразки у битві під Нікополем на Дунаї. 25 вересня 1396 р. приблизно 16 тис. військо європейців, очолене Сигізмундом I, було наголову розбите турецьким султаном Баязидом I Блискавичним. Скориставшись недисциплінованістю французьких лицарів, близько 15 тис. турків переломили на свою користь перебіг, на початку невдалого для них, бою й у підсумку полонили 10 тис. хрестоносців. Вони втратили усіх, крім 300 найбільш знатних [18, с. 528; 8, с. 211]. Серед них був і Федір Корятович, про конкретні дії якого у битві відомостей немає.

Тим часом, Сигізмунд I, Владислав II Ягайло та Вітовт 14 червня 1397 р. у Спиші уклали договір, за яким Галичина передавались у пожиттєве володіння короля Польщі, за що він мав допомогти Сигізмунду встановити зверхність над Молдавією та зректись Поділлля. Домовленість щодо подільських земель не було реалізовано [27, с. 11-12].

Між 1398-1400 рр. Федір Корятович повернувся з полону у Закарпаття. Натомість його брат Василь, який за відсутності Федора управляв Мукачівським замком, залишив край. У 1401 р. молодший Корятович вже був на Поділлі, де отримав землі від нового подільського князя Свидригайла Ольгердовича [9, с. 674]. У січні 1402 р. Свидригайло поїхав до Пруссії, за допомогою якої сподівався здобути престол Великого князівства Литовського [66, с. 149]. За таких умов, Федір Корятович за допомогою брата Василя здійснив невдалу спробу оволодіти Поділлям, але був схоплений вірними Владиславу II Ягайлу старостами [62, с. 274]. Наслідком стало усунення всіх Корятовичів з Поділля. 1 липня 1403 р. у Грубешові князь Василь Корятович присягнув на вірність королю Владиславу II Ягайлу та пообіцяв ніколи не виступати проти нього й Корони Польської. 9 липня 1403 р. у Щекажеві Федір Корятович також присягнув на вірність королю та пообіцяв не домагатися Поділля [27, с. 11].

Федір Корятович повернувся на Закарпаття, де його діяльність мала важливе економічне й політичне значення. У народі збереглася пам'ять про нього як справедливого князя [34, с. 301].

Загалом, князь Федір Корятович є помітною постаттю середньовічної України. Діяльність цього представника литовської династії Гедиміновичів під час його князювання на Поділлі супроводжувалось становленням феодальних відносин у краї, розвитком господарства тощо. В умовах польсько-литовського зближення та боротьби за владу представників різних галузей династії Гедиміновичів, князь Федір Корятович втратив свої подільські володіння.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

1. Баженов Л. В. Тисяча років українській еміграції та участь в ній подолян. // Подільська еміграція в контексті європейської та світової культури: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 17-18 березня 2011 р.). Хмельницький, 2011. С. 6-13.
2. Бакалець О. «Подольські полугрошики» Костянтина Коріатовича кінця XIV ст. в скарбах Поділля: топографія знахідок. // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. 2019. Ч. 29-30. С. 129-154.
3. Білецька О. В. Єврейське населення на Поділлі в другій половині XIV – першій половині XV ст. // Матеріали XII Подільської історико-краєзнавчої конференції. Кам'янець-Подільський, 2007. Т. 1. С. 235-243.
4. Білецька О. В. Грамоти подільських князів Коріатовичів як джерела до вивчення історії Поділля XIV ст. // Записки історичного факультету. Одеса, 2002. Вип. 12. С. 415-423.
5. Білецька О. Червоногородський повіт Подільської землі наприкінці XIV – XVI ст. // Міждисциплінарні гуманітарні студії. Сер. : Історичні науки. 2017. Вип. 3. С. 57-98.
6. Ващук Д. Подільське князівство у другій половині XIV ст.: особливості правового статусу. // УІЖ. 2018. № 2. С. 4-19.

7. Войтович Л. Боротьба за спадщину Романовичів (1340-1434): між стереотипами та історичною правдою. // Княжа доба: історія і культура. 2018. Вип. 12. С. 121-142.
8. Войтович Л. Живий образ князя Федора Корятовича. Федак С. «Ми, Федір Коратович, з ласки Божої, князь із Мункача ... ». Історичний нарис. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2017. 136 с. // Княжа доба: історія і культура. 2018. Вип. 12. С. 211-214.
9. Войтович Л. Княжа доба на Русі. Портрети еліти. Біла Церква, 2006.
10. Войтович Л., Целуйко О. Правлячі династії Європи. Генеалогічно-хронологічний довідник. Біла Церква, 2008.
11. Гранчак І. М. Становлення і розвиток феодалних відносин у Закарпатті (IX – XV ст.). // Нариси історії Закарпаття. Ужгород, 1993. Т. I. С. 46-81.
12. Гресько С. П. Історичне Поділля у взаєминах Великого князівства Литовського і Золотої Орди (40-90-ті рр. XIV ст.). // Записки історичного факультету ОДУ ім. І. І. Мечникова. Вип. 2. Одеса, 1996. С. 3-6.
13. Грушевський М. Історія України-Руси. К., 1993. Т. 4.
14. Дашкевич Я. Степові держави на Поділлі та в західному Причорномор'ї як проблема історії України XIV ст. // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. Львів, 2006. Вип. 10. С. 112-121.
15. Дорош М. Битва на Синій Воді 1362 року: правда та домисли. Вінниця, 2009.
16. Задорожний В., Федака С. Українці на Закарпатті: минуле, сучасне, майбутнє. // Дослідження історії соціально економічного розвитку країн Центральної та Південно-Східної Європи: сучасний стан, проблеми, перспективи. Ужгород, 1998. С. 261-271.
17. Зінько Ю. А., Кравчук О. М. Литовсько-українські та татарські військові очільники періоду битви на Синіх Водах 1362 р.: історіографічний аспект // Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. Матеріали XXV всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції 11-12 жовтня 2013 р. Вінниця, 2013. С. 18-27.
18. Історія Візантії. Вступ до візантиністики. За ред. д.і.н., проф. С.Б.Сорочана та д.і.н., проф. Л.В.Войтовича. Львів, 2011.
19. Кобаль Й. Із Поділля за Карпати: князь Федір Корятович. // Локальна історія. 2020. 3 червня. <https://localhistory.org.ua/texts/statti/iz-podillia-za-karpati-kniaz-fedir-koriatovich/>
20. Кобаль Й. Федір Корятович у світлі нових джерел. // Carpathica – Карпатика. Ужгород, 2005. Вип. 32. С. 75-109.
21. Козир І. Синьоводська битва 1362 року у світлі археологічних джерел. // Воєнна історія Північного Причорномор'я та Таврії. Зб. наук. пр. К., 2011. С. 54-59.
22. Копчак В. П., Копчак С. И. Население Закарпаття за 100 лет. Статистико-демографическое исследование. Львов, 1977.
23. Кравчук О. Князь Федір Корятович: сторінки біографії. // Краєзнавство. 2024. № 1. С. 21-34.

24. Ліннік М. Князь Карыят і Карыятавічы ў гістраычным пісьменстве Беларусі // Сін'юводська битва 1362 року і утвердження Коріатовичів на Поділлі – могутній поштовх до розвитку та європейської інтеграції краю: Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 24 листопада 2017 р. Вінниця, 2017. С. 40-49.
25. Лучкай М. Історія карпатських русинів церковна і світська (давня і нова аж по наш час). Ужгород, 2000. Т. II.
26. Михайловський В. Історія, мова, географія: топоніми середньовічного Поділля. К., 2021.
27. Михайловський В. М. Васальні стосунки князів Коріатовичів із казимиром III та Людвіком Угорським. // УІЖ. 2010. № 4. С. 4-15.
28. Михайловський В. М. Поділля. // Енциклопедія історія України. К., 2021. Додатковий том. Кн. 1. С. 435-436.
29. Михайловський В. М. Формування території історичного Поділля у другій половині XIV ст. // УІЖ. 2017. № 3. С. 67-82.
30. Мицюк О. Нариси з соціально-господарської історії б. Угорської нині Підкарпатської Русі. Ужгород, 1936. Т. 1: До другої чверти XVI в.
31. Молчановский Н. Очерк известий о Подольской земль до 1434 года. К., 1885.
32. Моця О. П. Сін'юводська битва та її наслідки в контексті історії середньовічної Європи. // УІЖ. 2012. № 2. С. 4-10.
33. Норкус З. Непроголошена імперія: Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперії. К., 2016.
34. Олашин В., Приймич М. Пам'ятник князю Корятовичу Ф., 1996 (мист.). // Звід пам'яток історії та культури України. Закарпатська область. К., 2017. С. 300-301.
35. Отамановський В. Д. Вінниця в XIV – XVII ст. Історичне дослідження. Вінниця, 1993.
36. Офіцинський Р. А. Сталеві нерви тореадора ... Україна. 2009-2014. Ужгород, 2014.
37. Пап С. Велика боротьба. Ужгород, 2015.
38. Пап С. Історія Закарпаття. Івано-Франківськ, 2001. Т. I.
39. Пашковець М. З прадавнини в Україні течуть води сині, сині (до 650-ї річниці битви на Синіх Водах). // Воєнна історія Середньої Наддніпрянщини. Наук. зб. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції 15 березня 2012 р. м. Київ. К., 2012. С. 84-90.
40. Петровський В. В., Радченко Л. О., Семененко В. І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. Х., 2007.
41. Петровъ А. Древнѣйшія грамоты по исторіи карпаторусской церкви и іерархіи 1391-1498 г. Прага, 1930.
42. Пилипчук Я. В. Хан Джанибек и князь Любартас-Дмитрий. // Золотоордынское обозрение. 2013. № 2. С. 73-100.
43. Погорілець О. Г., Саввов Р. В. Вірменський вплив на карбування монети Подільського князівства (II пол. XIV ст.). // Матеріали XII Подільської історико-краєзнавчої конференції. Кам'янець-Подільський, 2007. Т. 1. С. 228-235.

44. Погорілець О., Саввов Р. Монета подільського князя Костянтина. // Нумізматика і фалеристика. 2004. № 3. С. 24-29.
45. Поліщук В. Шляхетський рід Микулинецьких на Східному Поділлі у XV- на початку XVII ст.: генеалогія та питання успадкування Микулинців від подільського старости князів Коріатовичів Гринька Соколицького. // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Т. ССLXXIV. Праці Історично-філософської секції. Л., 2021. С. 132-171.
46. Полное собрание русских летописей. М., 1980. Т. 35. Летописи белорусско-литовские.
47. Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. Ужгород, 2006.
48. Приходы и церкви Подольской епархии. Под ред. священника Е. Сецинского. Біла Церква, 2009.
49. Русина О. В. Україна під татарами і Литвою. К., 1998.
50. Русина О. В. Федір Любартович. // Енциклопедія історії України. К., 2013. Т. 10. С. 274.
51. Саввов Р. В. Про існування Вінницького уділу в Подільському князівстві. // Вінниччина: минуле та сьогодення: Краєзнавчі дослідження. Вінниця, 2009. С. 184-189.
52. Сіцінський Ю. Поділля під владою Литви. Кам'янець-Подільський, 2009.
53. Софонович Ф. Хроніка з літописців стародавніх. К., 1992.
54. Стрийковський М. Літопис польський, литовський, жмудський і всієї Русі. Львів, 2011.
55. Федака С. Д. «Ми, Федір Корятювич, з ласки Божої князь із Мункача ... ». Історичний нарис. Ужгород, 2017.
56. Федака С. Федір Корятювич: до питання генеалогії. // Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру ім. Архімандрита Василя (Проніна). Мукачево, 2011. № 1. С. 209-217.
57. Фенич В. Греко-католики ужгородської унійної традиції: міфи, стереотипи, реалії. Ужгород, 2019.
58. Філіппов О. Князь Федір Коріатович мав герб угорського короля. // Студії з архівної справим та документознавства. К., 2006. Т. 14. С. 35-37.
59. Черкас Б. Подільське князівство і «ногаєві» татари: боротьба за Придністров'я (1374–1380). // Україна в Центрально-Східній Європі. 2015. Вип. 15. С. 68-72.
60. Шабульдо Ф. М. Битва біля Синіх Вод 1362 р.: маловідомі та незнані аспекти. // УІЖ. 1996. № 2. С. 3-15.
61. Шабульдо Ф. М. Землі Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского. К., 1987.
62. Шабульдо Ф. М. Федір Корятювич. // Енциклопедія історії України. К., 2013. Т. 10. С. 274.
63. Энциклапедыя Вялікага княства Літоўскага. Т. 2. Мінск, 2007.
64. Яковенко Н. Володимир Ольгердович. // Історія України в особах: IX – XVIII ст. К., 1993. С. 144-147.
65. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К., 2006.